

Dr hab. inż. Agnieszka Becla, prof. UEW
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław, 4.01.2026

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Tadeusza Trębacza pod tytułem:
” Wpływ skłonności do myślenia heurystycznego i błędów poznawczych na
decyzje inwestycyjne przedsiębiorców i menedżerów”**

1.Wprowadzenie. identyfikacja i charakterystyka dysertacji.

Recenzowana praca ma charakter dysertacji doktorskiej, a zatem służy potwierdzeniu aspiracji Autora do uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Promotorem rozprawy jest dr hab. Joanna Wyrobek, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, a promotorem pomocniczym dr Anna Macko.

2.Prezentacja i ocena układu oraz struktury wewnętrznej recenzowanej dysertacji, celów badań i hipotez badawczych

Recenzowana praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii, spisów rysunków, wzorów i tabel oraz dwóch załączników. Całość liczy 291 stron.

We *Wstępie* znajduje się uzasadnienie wyboru problematyki projektu doktorskiego oraz finalnego sformułowania tematyki dysertacji. „*Celem głównym rozprawy jest identyfikacja oraz wyjaśnienie kognitywno-afektywnych determinant procesu oceny, wyboru i prowadzenia projektów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, ze szczególnym uwzględnieniem roli heurystyk i błędów poznawczych w kształtowaniu percepcji ryzyka, jakości prognoz oraz reguł decyzyjnych w fazie realizacji.*” (strona 8 rozprawy) Celowi głównemu towarzyszą trzy cele szczegółowe, które Autor przedstawił w postaci trzech płaszczyzn badawczych, połączonych ze sobą. „*Po pierwsze, w warstwie poznawczej zmierza się do usystematyzowania i empirycznej weryfikacji powiązań między nadmierną pewnością siebie, nadmiernym poziomem optymizmu, zakotwiczeniem, dostępnością, afektem, konserwatyzmem poznawczym oraz efektem*

utopionych kosztów a decyzjami dotyczącymi doboru projektów, dywersyfikacji portfela przedsięwzięć, kalibracji ryzyka, dyscypliny budżetowej i gotowości do przerywania projektów nierentownych. Po drugie, w warstwie metodycznej celem jest konstrukcja i przetestowanie triangulacyjnego zestawu miar skłonności heurystycznych oraz kompetencji numerycznych, sprzężonego z metryczką umożliwiającą analizy przekrojowe i porównawcze. Po trzecie, w warstwie utylitarnej dąży się do sformułowania rekomendacji dla projektowania „architektury decyzji” w budżetowaniu kapitałowym, obejmującej m.in. mechanizmy antyzakotwiczeniowe ex ante zdefiniowane progi stop-loss dla projektów rzeczowych, procedury przeglądu założeń prognoz oraz programy rozwijania biegłości numerycznej i regulacji pewności siebie u kluczowych interesariuszy procesu.” (strona 8 rozprawy)

Przyjęte cele pozwoliły wypracować, w interpretacji Autora, pytania badawcze i hipotezy testujące. Zostały one przywołane, ale początkowo w dość zawilej formie, bowiem nie pokuszono się o jednoznaczne ich sformułowanie i uporządkowanie, czy to w postaci pytań badawczych, czy hipotez wymagających weryfikacji. To wpłynęłoby na większą przejrzystość rozprawy we wszystkich ważnych wymiarach. Pojawiły się one w przejrzystej postaci dopiero w rozdziale czwartym.

We *Wstępie* określony został także zakres podmiotowy, przedmiotowy, czasowy oraz przestrzenny badań. Scharakteryzowano krótko metodykę badawczą, która posiada eklektyczny, mieszany charakter, wzmocniony ujęciem triangulacyjnym.

Wstęp zamyka skrócona prezentacja zawartości poszczególnych rozdziałów merytorycznych, podzielonych na część teoretyczną (rozdział 1-3) oraz analityczno-empiryczną (rozdział 4 oraz 5), uzupełnione rozważaniami metodyczno-metodologicznymi i wnioskami syntetyzującymi efekty badawcze projektu doktorskiego.

Rozdział pierwszy – *Istota i podstawy finansów przedsiębiorstw* – zawiera kilka ważnych kwestii, posiadających obszerną i bogatą literaturę. Są to rozważania dotyczące celów działalności przedsiębiorstw i metod podnoszenia wartości takich podmiotów (podrozdział 1.1) czy problemy budżetowania kapitałowego jako metody zwiększania wartości dla udziałowców przedsiębiorstwa (podrozdział 1.2). W podrozdziale trzecim zaprezentowano elementy neoklasycznej teorii finansów oraz ich odniesienia do finansów behawioralnych. Przedstawiona została także interpretacja miejsca ryzyka w decyzjach inwestycyjnych (podrozdział 1.4). W podrozdziale piątym przedstawiona została pokrótce rola menedżerów w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych w świetle dorobku wybranych prac współczesnej literatury ekonomicznej.

Rozdział drugi – *Metody analizy finansów klasycznych dotyczące oceny projektów inwestycyjnych* – zawiera kilka ciekawych zagadnień dotyczących typowych metod oceny efektywności projektów inwestycyjnych (podrozdział 2.1) oraz metod analizy ryzyka projektów inwestycyjnych. Prezentacja skupia się przede wszystkim na metodach znanych i wykorzystywanych zarówno w praktyce działalności gospodarczej, jak i omawianych dość powszechnie w literaturze.

Rozdział trzeci – *Heurystyki i błędy poznawcze w decyzjach inwestycyjnych* – odnosi się do ciekawych wyzwań samej refleksji intelektualnej. Autor podjął w tym rozdziale próbę identyfikacji niektórych rodzajów heurystyk, jak na przykład heurystyki reprezentatywności, heurystykę zakotwiczenia i dostosowania, heurystykę dostępności czy heurystykę afektu (podrozdział 3.1). Podjęto w nim również rozważania na temat nadmiernej pewności wiedzy i kontroli (podrozdział 3.2) oraz tak zwanego nadmiernego optymizmu (podrozdział 3.3) czy konserwatyzmu poznawczego (podrozdział 3.4). Rozdział trzeci zawiera także istotne z punktu widzenia problematyki dysertacji kwestie efektu utopionych kosztów i unikanie strat (podrozdział 3.5) oraz awersji do ryzyka i strat (podrozdział 3.6). Są to pojęcia i koncepcje znane z literatury, które cieszą się w ostatnich latach rosnącą popularnością.

Rozdział czwarty – *Metodyka badań empirycznych* – zawiera prezentację najważniejszych elementów związanych z przygotowanymi i przeprowadzonymi badaniami empirycznymi. Przedstawiono w nim problem, cele oraz hipotezy badawcze (podrozdział 4.1). Autor wskazał sześć celów badawczych, na bazie których sformułowano siedem pytań badawczych. Hipoteza główna ma raczej postać tezy „*zaburzenia badawcze wpływają na decyzje inwestycyjne*” (strona 144 rozprawy) i mogłaby być przedstawiona w formie dwóch hipotez statystycznych: H_0 – zaburzenia badawcze wpływają na odpowiednim apriorycznym poziomie istotności na decyzje inwestycyjne, H_1 – zaburzenia badawcze nie wpływają na odpowiednim apriorycznym poziomie istotności na decyzje inwestycyjne. Praca, a zwłaszcza zrealizowane badania empiryczne miały także zweryfikować trzynastą hipotezę, a raczej potwierdzić trzynastą tezę badawczych. W rozdziale czwartym przedstawiono także zastosowanie metod badawczych (podrozdział 4.2) oraz zastosowane metody analizy statystycznej, w tym zwłaszcza autorskie operacjonalizacje poszczególnych elementów (podrozdział 4.3). Rozdział zawiera także statystyczny opis struktury próby badawczej, a w zasadzie dwóch prób badawczych (podrozdział 4.4).

Rozdział piąty – *Analiza i interpretacja wyników badań własnych* – zawiera obszerną prezentację otrzymanych wyników z badań empirycznych, opartych na podejściu respondenckim. Sama prezentacja oparta na statystycznych wskaźnikach i graficznej

wizualizacji otrzymanych wyników jest obszerna, której towarzyszy mocno zredukowana dyskusja otrzymanych efektów. Uwaga ta dotyczy również finalnego podsumowania umieszczonego w *Zakończeniu*.

Praca opiera się na obszernej bibliografii i wykorzystanych źródłach informacji, zawierających łącznie 287 polskich i obcojęzycznych pozycji, w tym 166 książek i artykułów w języku polskim, 95 monografii, części w monografiach i artykułów w języku angielskim, 8 książek i artykułów niemieckich, 3 artykuły francuskie oraz jedno opracowanie w języku łacińskim. Ponadto wykorzystano trzy akty prawne i 8 pozycji netografii. Struktura i aktualność wykorzystanych źródeł informacji świadczy o znaczącej pracy badawczo-literaturowej wykonanej przez Doktoranta, właściwym doborze poszczególnych opracowań, a także dobrej orientacji w aktualnej literaturze z zakresu poruszanych w monografii problemów.

Dysertacja zawiera spis 62 rysunków, spis 15 wzorów i spis 40 tabel zamieszczonych w pracy. Całość zamykają dwa załączniki: obszernej ankiety (1) „*Skłonność do myślenia kognitywnego przedsiębiorców i menedżerów wobec decyzji inwestycyjnych*” oraz (2) scenariusz wywiadu „*Skłonności poznawcze menedżerów wobec projektów inwestycyjnych*”.

Układ pracy nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Został zbudowany na metodycznej zasadzie – od ujęcia teoretycznego do podejścia empirycznego – i był konsekwentnie realizowany.

Podejściu temu podporządkowana została struktura wewnętrzna pracy, która również nie budzi poważniejszych, poza jednym, zastrzeżeń natury logicznej, w tym kompletności oraz wewnętrznej spójności. W pracy jest wprowadzony czwarty poziom struktury, który nie został odnotowany w spisie treści. Struktura wewnętrzna jest bezpośrednio skorelowana z układem oraz tematyką monografii. Całość jest względnie poprawnie skonstruowana.

Pewne zastrzeżenia mogą budzić nieco zachwiane proporcje analizy niektórych zagadnień. W pracy znajdują się bowiem zagadnienia omówione obszernie (70-80 stron liczą rozdziały pierwszy i piąty) oraz problemy o znacznie mniejszej objętości (16-23 strony liczą rozdziały czwarty, drugi i trzeci). Można było nieco inaczej opracować strukturę wewnętrzną pracy. Nie jest to uwaga merytoryczna, lecz edycyjno-redakcyjna.

3.Ocena merytoryczna zawartości dysertacji i wkładu Doktoranta w dotychczasową wiedzę

Ocena merytoryczna dysertacji doktorskiej powinna opierać się na zwróceniu uwagi na kilka zasadniczych elementów, a mianowicie:

- uwzględnienie walorów i wkładu autorskiego w samej dysertacji, zarówno na poziomie porządkowania istniejącej wiedzy, jak i własnych, dodatkowych elementów twórczych (tak zwanej wartości dodanej);
- ułożenia zawartej problematyki w literaturze polskiej i międzynarodowej;
- spojrzenie na metodyczno-metodologiczną stronę opracowania, jej walory i ograniczenia;
- wyeksponowanie walorów implementacyjnych rozprawy i możliwości wykorzystania zawartego w niej dorobku w praktyce społeczno-ekonomicznej;
- dostrzeżenie mankamentów samego doktoratu oraz zawartych w nim propozycji kontrowersyjnych.

Wkład autorski obejmował kilka ważnych kwestii. Po pierwsze, w wymiarze kognitywnym dotyczył doprecyzowania roli i wpływu wybranych błędów poznawczych w procedurach inwestycyjno-decyzyjnych, realizowanych na poziomie przedsiębiorstwa, a także zidentyfikowania warunków wzmacniających lub osłabiających te mechanizmy. Po drugie, wykorzystując perspektywę triangulacyjną, w dysertacji pokazano użyteczność wybranych narzędzi (Cognitive Reflection Test CRT, Berlin Numeracy Test BNT i profil ryzyka) do diagnozowania skłonności decydentów. Szkoda, że Doktorant nie spróbował wypracować własnego podejścia w tym zakresie. Po trzecie, w pracy starano się pokazać, w jaki sposób można poprawić sprawność, czyli efektywność oraz skuteczność, działania zespołów odpowiedzialnych za inwestycje w przedsiębiorstwach oraz użyteczność odpowiednich, stosowanych procedur decyzyjnych. Ten wymiar realizacji projektu doprowadził do kilku ciekawych i wartych przemyślenia propozycji oraz rekomendacji.

Najwięcej spostrzeżeń można sformułować przy lekturze rozdziału czwartego oraz piątego. Metodyka badań empirycznych, czyli problematyka rozdziału czwartego skupia się na prezentacji problemu badawczego, sześciu celów badań oraz opartych na nich siedmiu pytań badawczych. Te ostatnie stały się natomiast podstawą trzynastu szczegółowych hipotez oraz jednej hipotezy głównej. Hipotezy szczegółowe Doktorant pogrupował w pięć tematycznych podzbiorów, a mianowicie:

- wpływ nadmiernej pewności siebie menedżerów na skłonność do podejmowania ryzyka inwestycyjnego (hipotezy 1, 2, 3, oraz 4);
- postawy menedżerów wobec ryzyka inwestycyjnego w procesach decyzyjnych (hipotezy 5, 6 oraz 7);
- zakres i intensywność stosowania analizy ekonomicznej opłacalności inwestycji przez menedżerów (hipoteza 8 i 9);

- uwarunkowania indywidualne i organizacyjne determinujące preferencje inwestycyjne menedżerów (hipoteza 10, 11 oraz 12);
- zależność pomiędzy doświadczeniem zawodowym menedżerów a rentownością podejmowanych inwestycji (hipoteza 13).

Badania zrealizowane przez Doktoranta opierały się w pierwszej wykonawczej fazie na metodzie respondencyjnej z wykorzystaniem ankiety i wywiadu pogłębionego. Ankieta i wykorzystujące ją badania respondencyjne są chętnie wykorzystywaną metodą badawczą ze względu na swoje walory i relatywnie niskie koszty. Może ona być jednak poprawna i użyteczna, jeżeli spełnia kilka warunków, a mianowicie:

- reprezentatywności badanej próby, co pozwala zastosować wnioskowanie indukcyjne, ale sama reprezentatywność jest często trudna do spełnienia;
- dostatecznej statystycznie liczebności badanej próby, ważnej zwłaszcza przy wykorzystaniu testowania hipotez w oparciu o symetryczne rozkłady prawdopodobieństw;
- prawdziwości założenia, że respondenci właściwie rozumieją badanie oraz sformułowane pytania;
- prawdziwości założenia, że respondenci odpowiadają zgodnie z posiadanymi poglądami, doświadczeniami i wiedzą, nie retuszując żadnych elementów udzielanych odpowiedzi.

Ponieważ z tekstu pracy nie wynikają jednoznaczne spostrzeżenia w tych zakresach, warto zatem sformułować pytanie do Doktoranta, w jaki sposób sprawdził w swoich badaniach spełnienie powyższych warunków? Wywiad pogłębiony, który również wykorzystano, można uznać w zrealizowanych badaniach za uzupełnienie, ponieważ objęto nim tylko dwanaście osób.

Zaletą pracy jest charakterystyka prób badawczych, zwłaszcza respondentów wypełniających ankietę. Objęła ona między innymi: (1) płeć, (2) wiek, (3) poziom wykształcenia oraz struktura według dyscyplin, (4) miejsce prowadzenia działalności, (5) pozycja zajmowana w organizacji, (6) szczebel decyzyjny i pełniona rola organizacyjna czy (7) struktura branżowa organizacji. Jest to właściwe i poprawne z punktu widzenia postawionych przed badaniem, celów.

Pochwalić należy również to, że Doktorant, za pomocą dwóch testów (CRT i BNT), posiadających swoje zastosowania praktyczne, próbował sprawdzić wybrane predyspozycje respondentów do myślenia refleksyjnego oraz kompetencje w zakresie rozumowania probabilistycznego i operowania liczbami.

Na etapie opracowywania i interpretacji otrzymanych odpowiedzi dominującą rolę odegrała analiza statystyczna. Doktorant poświęcił jej bardzo dużo uwagi, tłumacząc przy

okazji sposoby operacjonalizacji wielu istotnych elementów, jak na przykład: (1) nadmiernej pewności siebie, (2) skłonności do ryzyka inwestycyjnego, (3) poziomu dywersyfikacji portfela, (4) heurystyki utopionych kosztów, (5) nadmiernego optymizmu, (6) okresu utrzymywania nierentownych projektów, (7) biegłości numerycznej, (8) korzystania z nieweryfikowanych danych, (9) korzystania z rekomendacji ekspertów i (10) heurystyki zakotwiczenia. Doktorant zaproponował swoje własne ujęcia w tym zakresie, co jest oczywiste, ale jest jednocześnie świadomy, zarówno ich subiektywności, jak i konsekwencji dokonanych wyborów czy możliwości istnienia innych ujęć.

Przy okazji warto wspomnieć, że lektura przedstawionej do recenzji dysertacji od samego początku generuje kilka ważnych pytań, a zwłaszcza:

- (1) czemu mają służyć badania oparte na ekonomii behawioralnej i psychologii ekonomicznej?
- (2) na ile wyniki takich badań można uogólniać stosując zasadę wnioskowania indukcyjnego?
- (3) jaka jest praktyczna, zwłaszcza w zakresie predykcji czy podejmowania decyzji, użyteczność takich badań?

Warto poprosić Doktoranta o sformułowanie własnych opinii w tym zakresie, zwłaszcza w odniesieniu do przeprowadzonych przez siebie badań.

Wartość dodana Doktoranta w dysertacji, poza weryfikacją statystyczną hipotez badawczych dla badanej próby, łączyła się przede wszystkim z dobrze przygotowanymi i zrealizowanymi badaniami empirycznymi.

Poprawnie przeprowadzona krytyczna analiza właściwie dobranej literatury nie wniosła jednak nowych, zwłaszcza odkrywczych i interpretacyjnych czy porządkujących elementów.

Jeżeli chodzi o ułożenie zawartej problematyki w literaturze polskiej oraz międzynarodowej to da się sformułować wniosek, że Doktorant posiada dobre rozeznanie w najbardziej aktualnych pracach. Wniosek ten dotyczy zwłaszcza literatury polskiej i w dużej mierze powszechnej, publikowanej w języku angielskim. Ostatnie dekady przyniosły szybki rozwój ekonomii i finansów behawioralnych, a także psychologii ekonomicznej, a tym samym publikowanie wielu prac. Doktorant umiejętnie podążał za nimi.

Przy ocenie walorów dysertacji ważne jest spojrzenie na metodyczno-metodologiczną stronę opracowania, a zwłaszcza jej walory i ograniczenia. W tym zakresie można sformułować kilka uwag. Po pierwsze, Doktorant starannie przygotował metodykę badań empirycznych, co jest warte podkreślenia. W ten sposób podkreślono zarówno dojrzałość metodyczną, jak i posiadaną świadomość znaczenia precyzyjnej metodyki w takich badaniach empirycznych.

Właśnie zagadnieniom metodycznym Doktorant poświęcił dużo miejsca w dysertacji. Po drugie, dojrzałość metodyczna objawiła się również w zastosowaniu podejścia triangulacyjnego, które w naukach społecznych wzmacnia walory poznawcze realizowanych badań, a także podnosi walory aplikacyjno-decyzyjne otrzymanych wyników. Po trzecie, bardzo starannie przygotowano i przeprowadzono w dysertacji badania oraz weryfikację statystyczną hipotez. Wykonane badania oparto na statystycznych testach opartych o rozkłady symetryczne, zwłaszcza rozkład normalny i liniowe zależności korelacyjne. Jeżeli badana zależność miała taki charakter to wyniki są poprawne. Wartości poszczególnych otrzymanych wskaźników nie są jednak na tyle dobre, aby uznać badanie za jednoznaczne. Jeżeli nie, to otrzymane wyniki wymagają dodatkowych weryfikacji hipotez, najlepiej o podejściu niekoniecznie statystycznym.

W ogóle, problem hipotez badawczych należy do bardziej interesujących kwestii metodyczno-metodologicznych. Dla twórców tego pojęcia, czyli starożytnych Greków, było to pytanie o kognitywnym charakterze, co widać zarówno w ujęciu platońskim, jak i arystotelejskim. We współczesnej metodologii nauki kwestia ta została bardziej skomplikowana. Mam zatem do Doktoranta pytanie – jak rozumie pojęcie hipotezy oraz czy zgodnie z ujęciem triangulacyjnym jest to poprawne?

Ważnym elementem oceny walorów każdej dysertacji doktorskiej jest także wyeksponowanie walorów implementacyjnych rozprawy i możliwości wykorzystania zawartego w niej dorobku w praktyce społeczno-gospodarczej. Z tej perspektywy recenzowana praca, ze względu na charakter przeprowadzonych badań, posiada ciekawe i użyteczne walory. Pozwala bowiem lepiej zrozumieć na ile błędy poznawcze i skłonności do myślenia heurystycznego wpływają na decyzje inwestycyjne przedsiębiorców i menedżerów. Ograniczeniem może być zakres przestrzenny i czasowy przeprowadzonych przez Doktoranta badań empirycznych.

Każda recenzja wymaga również spojrzenia na mankamenty danego opracowania. W przypadku omawianej dysertacji za mankamenty uznać można:

- brak próby sformułowania przez Doktoranta własnego modelu dla relacji pomiędzy błędami poznawczymi i myśleniem heurystycznym przedsiębiorców i menedżerów a ich postawami i wyborami oraz wpływem na decyzje inwestycyjne czy ich jakość;
- brak dodatkowych merytorycznych weryfikacji postawionych hipotez i ograniczenie się do podejścia przede wszystkim statystycznego;
- dominację metody respondenckiej opartej na ankietach, która wymaga spełnienia określonych, trudnych do sprawdzenia założeń.

Istnienie nawet dość schematycznego modelu własnego i jego prezentacja wraz z wizualizacją spełniłoby trzy ważne role: (1) wyjaśniającą czytelnikowi sposób widzenia przez Doktoranta problemu badawczego oraz (2) porządkującą pojęcia analizowanych zależności, a także (3) czyniącą lekturę dysertacji bardziej przejrzystą. Model taki byłby również cenną wartością dodaną do teorii ekonomii behawioralnej.

Dodatkowe próby sprawdzenia postawionych hipotez, poza typową weryfikacją statystyczną, miałyby ważne znaczenie dla zrozumienia, czy badane zależności są rzeczywiście istotne w praktyce gospodarczo-społecznej i czy znajdują one inne sposoby potwierdzenia czy odrzucenia. Weryfikacja wyłącznie statystyczna nie jest wystarczająca, zwłaszcza, że otrzymane wyniki nie są jednoznaczne, na określonym poziomie ich akceptacji oraz na poziomie pozwalającym bez popełnienia błędów na stosowanie wnioskowania indukcyjnego i zasady uogólnienia indukcyjnego. W innym przypadku są to badania, których wyniki obowiązują wyłącznie dla badanej próby.

W recenzji wspomniano także o zagrożeniach związanych z badaniami respondenckimi. Ich redukcja należy do bardzo trudnych wyzwań, czego muszą być świadomi badacze, którzy je stosują, a zwłaszcza w sytuacji, kiedy metoda ta jest dominująca. Ponadto, studia metodyczno-metodologiczne nad badaniami respondenckimi wskazują nie tylko wyzwania w zakresie reprezentatywności, na które zwracali uwagę statystycy i ekonometrycy z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, jak na przykład profesor Jan Steczkowski, ale również na kwestie „retuszowania” swoich odpowiedzi. Otrzymujemy wówczas nieobiektywny obraz badanej rzeczywistości i prowokowane błędy poznawcze. Są to problemy znane także z psychologii ekonomicznej i ekonomii behawioralnej.

Ogólna ocena merytorycznej zawartości dysertacji jest pozytywna, pomimo pewnych uwag krytycznych. Na pozytywną opinię wpływa: (1) interesująca tematyka, ciekawe problemy badawcze i znaczenie badań z zakresu ekonomii behawioralnej i psychologii ekonomicznej, (2) sposób przygotowania i realizacji badań empirycznych, (3) znajomość literatury w tym zakresie, a także (4) warte podkreślenia umiejętności w zakresie analizy statystycznej.

Oczywiście, każde badania z zakresu ekonomii behawioralnej i psychologii ekonomicznej będą wzbudzać kontrowersje i uwagi krytyczne, ale Doktorant radził sobie dobrze z pojawiającymi się wyzwaniami, co dodatkowo przemawia za jego dojrzałością jako badacza oraz za pozytywną oceną całej dysertacji i samej realizacji projektu doktorskiego. Przed Doktorantem jest jeszcze wiele problemów i wyzwań badawczych, które warte są podjęcia oraz mogą doprowadzić do ciekawych wyników, ważnych dla ekonomii behawioralnej.

4. Uwagi redakcyjno-edytorskie i ocena językowa dysertacji

Recenzowana dysertacja jest względnie poprawnie przygotowana redakcyjnie oraz edytorsko. Nie ustrzeżono się jednak pewnych uchybień w tym zakresie. Dotyczą one niewłaściwego łamania zdań (na przykład strony 7, 10, 16, 47, 55, 57, 62, 63, 84, 91, 106, 137 czy 140), którego można byłoby uniknąć przy staranniejszej redakcji. Podobnie można było uniknąć literówek, a nawet drobnych pomyłek w tytułach niektórych cytowanych prac. Taka sytuacja wystąpiła prawdopodobnie w przypisie numer 95. Tytuł pracy Tadeusza Kotarbińskiego brzmiał: „Traktat o dobrej robocie”. Nie znana jest praca pod tytułem: „Hasło dobrej roboty”. Niektóre pomyłki zmieniły sens poszczególnych zdań.

Tytuły podrozdziałów nie powinny znajdować się na końcu strony (na przykład podrozdział 1.2, 1.4, 1.5 czy 3.5). Po dwukropku nie należy pisać zwrotu opracowanie dużą literą. Tabele są mniej czytelne w tekście, ponieważ wewnętrzna czcionka jest zbyt duża. Pojawiły się również różne postaci czcionki w przypisach. W kilku przypadkach wystąpiły błędy gramatyczne. Na przykład, na stronie 51 wyjaśnienie składowych modelu CAPM wydaje się niedokończone językowo, na stronie 58 brak jest objaśnienia, co kryje się na rysunku 6 za wielkościami „W” oraz „U”. Informacja na stronie 60, że Amos Tversky otrzymał Nagrodę Nobla jest niepoprawne i dalej, na szczęście, zostało sprostowane.

Wszystkich uchybień redakcyjno-edycyjnych można było w dysertacji uniknąć, gdyby dokonano finalnej, uważnej redakcji.

5. Zakończenie i wnioski

Przedstawiona do recenzji dysertacja mgr Tadeusza Trębacza pod tytułem: *„Wpływ skłonności do myślenia heurystycznego i błędów poznawczych na decyzje inwestycyjne przedsiębiorców i menedżerów”* jest cennym opracowaniem. Dysertacja zawiera autorski wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, czy szerzej w dziedzinie nauk społecznych. Szczególnie cenne są próby sprawdzenia hipotez ważnych dla ekonomii behawioralnej i w pewnym zakresie psychologii ekonomicznej.

Wkład autorski widoczny jest na kilku ważnych płaszczyznach, a mianowicie:

- przeglądu i uporządkowanej prezentacji dotychczasowej wiedzy w badanym zakresie dotyczącym wpływu skłonności do myślenia heurystycznego i błędów poznawczych na decyzje inwestycyjne;

- podjęcie prób sprecyzowania (operacjonalizacji) określonych pojęć i sprawdzenia pewnych wyzwań badawczych ekonomii behawioralnej na bazie studiów empirycznych oraz
- wprowadzenia wybranych elementów do istniejącej wiedzy.

Osiągnięcia na tych płaszczyznach przyczyniły się do pogłębienia wiedzy w objętym dysertacją zakresie. Na podkreślenie zasługuje również sposób skonstruowania i wykorzystania w pracy odpowiedniej metodyki badań, a także realizacji badań empirycznych. W pracy, z sukcesami wykorzystano wnioskowanie dedukcyjne i indukcyjne. Walorem dysertacji jest realizacja analizy statystycznej na bazie badań empirycznych. Z metodyczno-metodologicznego punktu widzenia praca nie budzi poważniejszych zastrzeżeń, poza uwagami umieszczonymi wcześniej w recenzji. Doktorant jest dojrzałym, twórczym i bardzo sprawnym merytorycznie i metodycznie badaczem. Recenzowana dysertacja to potwierdza. Pojawiające się pytania mają przede wszystkim charakter wyzwań badawczych, nie błędów logicznych czy pomyłek realizacyjnych.

Uważna i krytyczna lektura recenzowanej dysertacji Tadeusza Trębacza pod tytułem: „Wpływ skłonności do myślenia heurystycznego i błędów poznawczych na decyzje inwestycyjne przedsiębiorców i menedżerów” pozwala sformułować jednoznaczny wniosek: praca spełnia warunki określone w Ustawie Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę- Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018., poz.1669, z późn. zm.) zarówno ze względu określone, zarówno ze względu na: (1) aktualność i ważność podejmowanych problemów, (2) wkład w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse, (3) walory poznawcze, jak i (4) ocenę zastosowanej metodyki badawczej.

Praca może być dopuszczona do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia i finanse oraz do publicznej obrony na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

Agnieszka Becla

